

HOCHHAUSER RONALD ERIK

A BOOKTOK ÉS A „DARK ACADEMIA”

■ „A filmekben voyeurök vagyunk, de a regényekben mindannyian megtapasztaljuk azt, hogy milyen másnak lenni: megismerni egy másik személy belső világát. Más művészeti forma ezt nem éri el. Ezért néha, mikor leteszünk egy könyvet, enyhe változást fedezünk fel magunkban. A regények belülről változtatnak meg minket.”¹

Aki már eltöltött némi időt a TikTokon, azon belül is a BookTokon, annak ismerős lehet az idézett pár sor, melyek Donna Tartt író nő szavai egy *Chatelaine*-interjúból. A *Titkos történet* című regényével befutott, az 1990-es években még fiatal nő azóta is elsöprő sikereket arat az eladások száma, illetve az olvasók elégedettsége szempontjából egyaránt. A sötét atmoszférájú történet, melyben őt, az elit körébe tartozó, felsőoktatási intézményben tanuló fiatal próbál egy gyilkosságot meg nem történtté tenni, újra divatját éli az említett platformokon. Már a Gács Anna² 2019-es írásában is tárgyalt BookTube-ról úgy esett szó mint egy párhuzamos olvasókultúráról, melynek szindrómái és tünetei ugyanúgy érvényesek a BookTokra is. A cikkből kiderül, hogy ahogyan a BookTube, a BookTok sem a kritika helyettesítése, nincs közöttük jelentősebb mértékű átfedés, átjárások nélkül léteznek egymás mellett. A platformnak ez a megközelítése több firtatást nem is igényel, mert amit mostanában leginkább megfigyelhetünk a TikTokon, az az irodalom vizuális esztétizálására való hajlam/igény, melynek során a videók, melyekkel a felhasználó szembekerül, szín szerint kódoltak, fényszűrőkkel vannak ellátva, még a bennük megjelenő könyvek borítói is hasonlóak. Így keletkeznek a platformon egyre híresebb esztétikai trendek, melyek közé sorolható például a „*dark academia aesthetic*” vagy a „*cottage core aesthetic*”. Bár a trendek nem feltétlenül az irodalom számára jöttek létre, mindegyiknek középpontjában áll egy szépirodalmi mű, mely a trend meghatározó elemeit foglalja magába. A dark academia esetében a már említett *Titkos történet* az, melyet a trend központi elemének tartanak.

Mind a BookTok, mint a dark academia trend a 2020-as pandémia első hullámával vált érezhetően népszerűvé, és érthető módon, hiszen az elzártság és a világra kényszerített hirtelen szünet kiéhezettette az embereket valamilyen jelentőségteljes olvasói tapasztalat szerzésére. Az alapvetően zenei és modern táncművészeti oldalát a TikToknak hamar felváltották az olvasásról és az irodalomról szóló diskurzusok, melynek következtében kialakult a TikTokon belül a BookTok is. Aktuálisan népszerű könyvek kerülnek bemutatásra a platformon, de az évek során igény jött létre a klasszikusok és a kevésbé ismert irodalmi művek promóciójára is. Bár a BookTube a könyvajánlást már évek óta végzi, a BookTok felülete merőben más szerkezetű, más képességekkel rendelkezik: a rövidebb videók pörgetése sokkal függőbbé teszi a platform felhasználóit, akik ennek következtében sokkal mélyebbre képesek rövidebb idő alatt hatolni a tartalmak rengetegében. Az algoritmus felépítése ezáltal az olyan típusú videókat fogja a használó elé bocsátani, amilyenekkel a legtöbbet lépett korábban kapcsolatba. Így jut el az ember a platform esztétizált oldalára, ahol szembesül a már említett trendekkel.

A „dark academia aesthetic” az angolszász, latin és görög irodalom egyes műveiből indul ki. A trend elemei a sötét terek, szobrok, gótikus építmények, barokk festmények, borús időjárás, legalábbis a TikTokon legtöbbször ezeket látjuk, ha találkozunk a *darkacademia* hashtaggel. Természetesen léteznek más ehhez hasonló trendek – „*light academia*”, „*cottage core*”, vagy az ezeknél még elszálltabbak, mint a

„2012 summer” vagy a „2014 tumblr” trendek – ám a „dark academia” az, amellyel a felhasználók közössége már nap mint nap szembesül. Gondosan megvágott, vizuálisan kielégítő videók létrejöttét biztosítja a trend, melyeknek képi megjelenéséhez egy sokkal erősebb érzelmi világ kapcsolódik: az olvasás szeretete, egyfajta eszképzimus, az élet mulandósága és legfőképpen a tanulás romantizálása.

Alapvetően ezért tartja a BookTok közössége a *Titkos történetet* a „dark academia” egyik alapkövének, ám a regény vonzerejéhez más elemek is hozzátartoznak. John Mullan 2013-ban a *The Guardian*-ban publikált írása tíz okot sorakoztat fel, hogy az olvasók miért szeretik ennyire a történetet³: gyilkossággal kezdődik, egy tipikusan magányos narrátora van, aki mániákus szépségimádó⁴ – csak hogy néhányat említsünk. Ezekon felül ez elit irodalmi körök hatalmát is bemutatja, valamint a szereplők felépítésében is több a titok, mint a bizonyosság; mindkét esetben erős a szatirikus jelleg, ugyanakkor a bemutatott életmód mégis kívánatosá válik.

Miután a népszerű irodalom teljesen magáénak sajátította ki, a „dark academia”-nak hamar nem csak személyes, hanem kollektív jellege lett. A BookTok és a trend találkozása után a könyvesboltok és könyvkiadók cégek átvették a „dark academia” marketingben felhasználható elemeit, hogy a hasonló tartalmú könyveket ekképpen tegyék közzismertté. Ha betérünk néhány könyvesboltba, ugyanúgy, ahogy a különböző blogokon és internetes könyvajánló oldalakon, megjelennek a „dark academia” füllel feltüntetett könyvek, melyek manapság szinte új műfajként kezelendők: a könyvek felismerhetőek a sötét borítóikról, a rajtuk megjelenő szobrokról, festményekről, rejtélyes alakzatokról; lényegében a trend alkotóelemeivel reklámozzák a kiadványokat.

A trend további lehetőségeiről Magdalena Wójcik is beszámol⁵, szintén a reklámozás és a marketingfogások irányából. Azt vizsgálja, hogy a „dark academia” hogyan segíti elő a könyvtárak népszerűsítését, hogyan éri el azt, hogy a diákok szívesebben térjenek be ezekbe az intézményekbe. A „dark academia” életstílus erősen orientálja a trenddel kapcsolatba lépőket arra, hogy a tanulást romantizált folyamatként fogják fel, így főleg az egyetemi kampuszokon található könyvtáraknak sokkal nagyobb vonzereje lesz.

Mikor meghatározza a trendet, Wójcik is műfajnak tekinti a „dark academiá”-t, és ahogy korábban említettem, erős a tendencia ennek a megvalósulására. Donna Tartt az írásom elejére kiemelt idézetben az olvasás egyszerű szépségről beszél, egy olyan élvezetről, melyet sokak szerint a BookTok kizsákmányolt és megcsonkított. Ám, ahogy már a bevezetőben nyilvánvaló volt: a BookTok egy párhuzamos olvasókultúrát állít fel, nem léphet be egyszerűen a szépirodalmi szféra mechanizmusai-ba. Ennek ellenére, mint láthattuk, nagyobb hatást ért el, mint a BookTube (ahol a BookTok hatására szintén megjelennek az esztétizált trendek feldolgozásai), tehát mégis tudatosítani kell azt, hogy az irodalomról való diskurzus során itt-ott fel fog bukkani a BookToknak – és ezen belül az esztétizált trendeknek – a szerepe.

■ JEGYZETEK

1. Laurie Grassi: *Author Donna Tartt on art, culture and criminality*. Chatelaine 2013. November 9. <https://chatelaine.com/living/books/interview-with-donna-tartt-author-of-the-goldfinch/>
2. Gács Anna: *Miért nem kritikus a booktuber és miért olyan mégis?* Korunk 2019/9. 17–25.
3. John Mullan: *Ten reasons why we love Donna Tartt's The Secret History*. The Guardian 2013. 10. 18. <https://www.theguardian.com/books/2013/oct/18/donna-tartt-secret-history-modern-classic> (utolsó megtekintés: 2024. 01. 26.)
4. Saját fordítás
5. Magdalena Wójcik: *Social media aesthetics as part of academic library merchandising*. Library Hi Tech 2022. <https://doi.org/10.1108/LHT-08-2022-0381> (Utolsó megtekintés: 2023. 12. 29.)